

Bondarenko N., Gorobec' M. Sudova praktyka u spravah pro poshyrennja nedostovirnoi' informacii'. *Zovnishnja torghivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. № 1. S. 86-96. Serija. Jurydychni nauky. [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022\(120\)08](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022(120)08)

УДК 347.122:004

БОНДАРЕНКО Наталія,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0001-9370-301X
n.bondarenko@knute.edu.ua

ГОРОБЕЦЬ Мар'яна,

магістр права, молодший фахівець з юридичних питань ТОВ «Шанел»
вул. Басейна, 6, м. Київ, 02000, Україна
ORCID: 0000-0003-1542-2751
mariana.horobets@gmail.com

DOI: 10.31617/zt.knute.2022(120)08

BONDARENKO Natalia,

PhD (Law), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Legal Security of Business
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9370-301X
n.bondarenko@knute.edu.ua

HOROBETS Mariana,

Magister of Law, junior legal specialist of Chanel LLC
6, Basesyna St., Kyiv, 02000, Ukraine
ORCID: 0000-0003-1542-2751
mariana.horobets@gmail.com

**СУДОВА ПРАКТИКА У СПРАВАХ
ПРО ПОШИРЕННЯ
НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

Вступ. У ст. 34 Конституції України зазначено, що кожен має право вільно зберігати, збирати, поширювати та використовувати інформацію письмово, усно чи в інший спосіб. Однак така інформація має розповсюджуватися з дотриманням нормативно-правових актів про її достовірність і не порочити гідність, честь, ділову репутацію інших осіб.

Проблема. Право на свободу слова доволі часто вступає в суперечність з інтересами приватних осіб, суспільства. Через це особливого значення набувають юридичні механізми обмежувального характеру.

Метою статті є розкриття змістовних аспектів поняття «недостовірна інформація» та аналіз судової практики щодо запобігання її поширенню.

Методи. Методологічною основою статті є низка філософських, загальнонаукових, спеціальнонаукових принципів і методів: діалектичний, порівняльного аналізу, системний, аналізу та синтезу, формально-юридичний.

Результати дослідження. У цивільному судочинстві найтиповішими помилками, що притують позивачі під час захисту своїх немайнових прав, – недоведення того факту, що поширена неправдива інформація завдає шкоди відповідним

**JUDICIAL PRACTICE IN CASES
ON THE DISSEMINATION
OF UNRELIABLE INFORMATION**

Introduction. Article 34 of the Constitution of Ukraine states that everyone has the right to freely store, collect, disseminate and use information in writing, orally or otherwise. However, such information must be disseminated in compliance with regulations on its authenticity and not to tarnish the dignity, honor, business reputation of others.

Problem. The right to freedom of speech often conflicts with the interests of individuals and society. In this regard, restrictive legal mechanisms are of particular importance.

The aim of the article is to reveal the substantive aspects of the concept of «unreliable information» and analysis of case law to prevent its dissemination.

Methods. The methodological basis of the article is a number of philosophical, general scientific, special scientific principles and methods: dialectical, comparative analysis, system, analysis and synthesis, formal and legal.

Results. In civil proceedings, the most common mistakes made by plaintiffs in defending their non-property rights are failure to prove the fact that the spread of inaccurate information harms the relevant personal non-property rights or prevents them from exercising them fully and in a timely manner; links to messages that contain

© Бондаренко Н., Горобець М., 2022

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Внесок авторів є рівнозначним.

особистим немайновим благам або перешкоджає повно і своєчасно його здійснювати; посилання на повідомлення, які містять оцінювальні судження; вибір неналежного способу захисту. Судова практика розгляду справ за ст. 173-1 КУпАП дала змогу виокремити проблеми її правозастосування – неадекватна правова оцінка або неповне встановлення обставин справи судами; нечіткість встановлених мотивів щодо повідомлення.

Висновки. Удосконалити відповідальність за поширення недостовірної інформації з урахуванням судової практики можна шляхом обґрунтованості судових рішень щодо необхідності кожного зі способів правового захисту суб'єктів; чіткого визначення в законодавстві поняття «недостовірна інформація»; а також у розгляді справ за ст. 173-1 КУпАП суди мають забезпечити однакову оцінку одних і тих самих обставин справи з метою забезпечення єдності судової; доповнення ст. 278 ЦКВ.

Ключові слова: недостовірна інформація, немайнові права, способи правового захисту, судова практика

JEL Classification K41

evaluative judgments; choosing the wrong method of protection. Judicial practice of consideration of cases under art. 173-1 of the Code of administrative offenses allowed to single out the problems of its law enforcement – inadequate legal assessment or incomplete establishment of the circumstances of the case by the courts; ambiguity of the established motives for the message

Conclusions. Responsibility for the dissemination of inaccurate information, taking into account case law, can be improved by: the validity of court decisions on the need for each of the methods of legal protection of subjects; clear definition in the legislation of the concept of «unreliable information»; in consideration of cases under Art. 173-1 of the Code of administrative offenses, courts must ensure the same assessment of the same circumstances of the case in order to ensure the unity of the judiciary; addition to Article 278 of the CCU.

Keywords: inaccurate information, non-property rights, methods of legal protection, case law

Конфлікт інтересів: Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що один з авторів працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Вступ. У ст. 34 Конституції України зазначено, що кожен має право вільно зберігати, збирати, поширювати й використовувати інформацію письмово, усно чи в інший спосіб – на свій вибір [1]. Однак така інформація має розповсюджуватися з дотриманням нормативно-правових актів про її недостовірність і не порочити гідність, честь, ділову репутацію інших осіб. Варто відзначити, що свобода висловлення поглядів, переконань на індивідуальному рівні є підґрунтям усебічного, вільного розвитку особистості в демократично розвиненому суспільстві.

Проблема. Право на свободу слова доволі часто вступає в суперечність з інтересами приватних осіб, суспільства. Тож особливого значення набувають юридичні механізми обмежувального характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню поняття та змісту інформаційного правопорушення присвятили свої праці І. Бачило, В. Лопатіна, М. Федотова [2]. В. Кучерявенко дослідила юридичний зміст категорії «недостовірна інформація» [3]. О. Бурман та Л. Опришко узагальнили судову практику у справах про поширення інформації в Інтернеті [4]. Захист прав в Інтернеті у зв'язку з поширенням недостовірної інформації розглянуто у праці С. Студенникова [5], І. Томарова [6].

Також можна відзначити праці відомих науковців у галузі цивільних та інформаційних відносин, як-от: І. Спасибо-Фатєєвої, Д. Марша, О. Кохановської, Л. Чуприни, О. Саприкіна, О. Курбан, О. Пригорницької, Т. Лежух, М. Полудьонного, О. Зеленої, О. Іванова, що вивчали захист інформаційних правовідносин, властивості інформації, різні аспекти фейкової інформації, питання цивільно-правової відповідальності за порушення честі, гідності та ділової репутації, спростування недостовірної інформації як спосіб захисту права фізичної особи на особисте життя тощо. Проте зазначені вчені торкнулися лише окремих аспектів недостовірної інформації, залишивши поза увагою удосконалення судовою практикою відповідальності за її поширення.

Метою статті є розкриття змістовних аспектів поняття «недостовірна інформація» та аналіз судової практики щодо запобігання її поширенню.

Методи. Методологічною основою статті є низка філософських, загальнонаукових, спеціально-наукових принципів і методів: діалектичний, порівняльного аналізу, системний, аналізу та синтезу, формально-юридичний.

Результати дослідження. Поняття «недостовірна інформація» на сьогодні законодавчо не визначене та потребує юридичного закріплення. Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України, недостовірною вважається інформація, яка викладена неправдиво або не відповідає дійсності, тобто містить дані про явища та події, яких немає загалом або які існували, але інформація про них є неповною, перекрученою, що не відповідає дійсності [7].

Базовим принципом вимог щодо розповсюдження інформації є її достовірність. Достовірна та недостовірна інформація – це досить загальні та суб'єктивні поняття: те, що є правильним для одного, може виявитися неправильним для іншого. Перекручення інформації може статися через фальсифікацію документів; подання неповної інформації або додавання в опис явища чи події елементів, яких насправді не існувало; зазначення не всіх суттєвих відомостей; упередженість особи через нездатність останньої абстрагуватися від власних симпатій та антипатій; ненадійність джерела інформації [2, с. 201].

Достовірність у правовій теорії визнається однією з найважливіших загальних ознак інформації, а на законодавчому рівні – це один з основних принципів інформаційних відносин (ч. 1 ст. 2 Закону України «Про інформацію») [8]. Під достовірністю розуміється загальна властивість інформації, що визначає неспотворену частку в копії документа стосовно його оригіналу. Змістовний аспект визначення «недостовірної інформації» акцентується на категоричності стосовно невідповідності певної інформації реальній, об'єктивній дійсності через її штучне створення або спотворення [5, с. 30].

Інформація, яка поширена як достовірна, однак пізніше змінена, може вплинути на пам'ять і міркування людей після її скасування. Переконавання в достовірності поширюваних відомостей покладається на суб'єктів, які їх поширюють. Виняток становить інформація, що розповсюджується з офіційних джерел. Якщо особою буде виявлено у друкованих та інших засобах масової інформації, зокрема й у мережі Інтернет, інформацію, що не відповідає її діловій репутації, честі, гідності, то порушення цих фундаментальних прав вимагає відповідного захисту.

Неоднозначні судження визиває оцінка гіперпосилань, що ведуть на інший сайт, де розміщена недостовірна інформація, а також перепости з інших сайтів. У справі № 910/3141/18 перший відповідач розмістив на сайті статтю, яка, на думку позивача, містить недостовірну інформацію. Три інші сайти поширили цю інформацію шляхом перепосту з посиланням на першоджерело, і позивач адресував позов до їх власників. Троє відповідачів аргументували необхідність звільнення їх від відповідальності тим, що інформація на їхніх сайтах розміщена із застосуванням прямих посилань на оригінал статті з цитуванням частин тексту без перекручувань. Господарський суд м. Києва в рішенні від 20.06.2018 р. (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75070805>) не побачив у перепості з іншого вебсайту поширення інформації, оскільки до перепосту вона вже була доведена до необмеженого кола осіб, що мали вільний доступ до вебсайту першого відповідача. Суд зобов'язав лише першого відповідача спростувати інформацію, але відмовив у позові до трьох інших відповідачів [6].

Оцінка гіперпосилань, які ведуть на інший сайт, де розміщена недостовірна інформація, – подальший виклик для української системи правосуддя. Тут варто вивчити досвід Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), викладений у рішенні від 04.12.2018 р. у справі *Magyar Jeti Zrt v. Hungary* (заява № 11257/16). Відмінністю гіперпосилань від традиційних публікацій є те, що вони мають за мету лише привернути увагу читачів до існування матеріалу на іншому вебсайті й спрямовують користувачів на вміст, доступний в іншому місці в Інтернеті. Особа, посилаючись на інформацію через гіперпосилання, не контролює зміст вебсайту, до якого гіперпосилання надає доступ, і який може бути змінений після створення посилання. Публікація, що доступна за гіперпосиланням, вже надана первинним видавцем на вебсайті, забезпечуючи необмежений доступ громадськості. Тому застосування цивільної відповідальності за перепост чи за розміщення гіперпосилання потребує індивідуальної оцінки [6].

Поширення інформації означає повідомлення її в публічних виступах, а також в іншій формі хоча б одній особі; опублікування її у пресі; поширення в мережі Інтернет; розповсюдження з використанням телекомунікаційного зв'язку; передання по телебаченню, радіо або в інших ЗМІ; подання в заявах, характеристиках, листах, адресованих іншим особам [5, с. 31].

Ст. 55 Конституції України гарантує кожному право на судовий захист своїх прав. Особа, стосовно якої поширено недостовірну інформацію, має право, згідно зі ст. 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) [10], звернутися до суду за захистом майнового права та особистого немайнового інтересу.

Як свідчить реєстр судових рішень, однією з найчисельніших категорій судових справ є власне справи про спростування недостовірної інформації, що розглядаються у цивільному, господарському та адміністративному процесі [5].

У цивільному судочинстві найтиповішими помилками, що припускають позивачі під час захисту своїх немайнових прав, – недоведення того факту, що поширена недостовірна інформація завдає шкоди відповідним особистим немайновим благам або перешкоджає повно і своєчасно його здійснювати; посилення на повідомлення, які містять оціночні судження, стверджуючи, що це фактичні дані, які підлягають спростуванню; вибір неналежного способу захисту, а саме зобов'язання відповідача публічно вибачитися.

Відповідно до цивільно-процесуального законодавства суд має оцінити наявні у справі докази повно, неупереджено, об'єктивно. Тому будь-які речові, письмові чи електронні докази, а також інформація про свідків, покази яких можуть підтвердити неправдивість поширених відомостей про позивача та сприяти встановленню судом складу правопорушення, неодмінно повинні бути надані суду [11]. Під час розгляду справ про поширення недостовірної інформації суди обов'язково визначають характер такої інформації, з'ясовуючи, є вона фактичним твердженням або оціночним судженням. Зокрема не підлягає доведенню та спростуванню правдивість оціночних суджень. Згідно зі ст. 30 Закону України «Про інформацію» *оціночними судженнями*, за винятком наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, зокрема критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичні дані, з огляду на характер використання мовних засобів, зокрема гіпербол, алегорій, сатири. Отже, оціночні судження носять суб'єктивний характер думки відповідача, та їх не можна перевірити на предмет відповідності дійсності, а згідно зі ст. 277 ЦК України вони не є предметом судового захисту.

Так, 22 травня 2019 р. КЦС ВС розглянув справу за касаційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Святошинського районного суду м. Києва від 11 липня 2018 р. та постанову Апеляційного суду м. Києва від 30 жовтня 2018 р., які залишив без змін, зазначивши, що позовні вимоги проти відповідача вмотивовано поширенням ним серед необмеженого кола осіб у соціальній мережі *Facebook* з позначкою «Доступно всім» аудіовізуального твору третьої особи (ГО «Громадське телебачення») [9, с. 18]. Цей твір, на думку позивача – першого заступника Голови СБУ, є фактичним твердженням, що містить свідомо недостовірну інформацію, відомості про події, які існували, але є перекрученими і не відповідають дійсності. КЦС ВС у своїй

постанові спирався на ст. 302 ЦКУ, відповідно до якої фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію.

Ст. 29 Закону України «Про інформацію» надає право суспільству отримувати необхідну інформацію, яка є предметом суспільного інтересу. Важливо, щоб суспільство отримувало інформацію, що поширюється будь-яким суб'єктом (ЗМІ, лідерами суспільної думки, посадовими особами, державними службовцями), яка відповідає дійсності й показує різноманіття всіх думок. Це надає можливість самостійно здійснювати оцінку такої інформації на основі усіх фактів, а відтак посилює контроль за діяльністю органів державної влади. За таких обставин інформація про публічних осіб і державних посадовців є суспільно важливою, а межі критики та оцінки їхньої поведінки є більш широкими, ніж стосовно пересічного громадянина.

Судами встановлено, що ОСОБА_1 є публічною особою, відомим державним службовцем вищого рівня, що підлягає ретельному громадському контролю і може зазнати гострої громадської критики у ЗМІ з приводу виконання службових функцій. Суд дійшов вірного висновку про те, що поширена ОСОБА_2 інформація є оціночним судженням відповідача, що ґрунтується на його особистому трактуванні отриманої з інших джерел інформації, а не твердженням. Розповсюдження таких висновків відповідачем має оцінюватись з погляду суспільно відповідальної поведінки будь-якої особи перед громадою, а аналіз таких висновків має здійснюватися суспільством на основі всієї інформації, отриманої з різних джерел.

Якщо особа вважає, що оціночні судження принижують її особисті немайнові права, то вона має право скористатися наданим їй законодавством правом на відповідь з метою обґрунтування безпідставності поширених суджень. Так, 20 травня 2019 р. КЦС ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Апеляційного суду Сумської області від 06 червня 2017 р. у справі за її позовом до ОСОБА_2. За результатами розгляду прийнято постанову, в якій зазначено, що Апеляційний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позовних вимог про спростування недостовірної інформації, обґрунтовано керувався тим, що запитання відповідача, адресоване позивачу на засіданні комісії інформаційно-консультаційного центру ПАТ «Сумиобленерго», «Ви тупий?» є суб'єктивною думкою ОСОБА_2, тож не є недостовірною інформацією, що підлягає судовому захисту шляхом її спростування, згідно з визначенням ст. 277 ЦКУ порядком [9, с. 25].

Щодо способів *боротьби з поширенням недостовірної інформації*, то особа, право якої порушено, може обрати як загальний, так і спеціальний способи захисту свого права. Відповідно до статей 94, 277 ЦКУ фізична чи юридична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації. Реалізація останнього відбувається в судовому порядку, а строк позовної давності для

спростування недостовірної інформації, розміщеної у ЗМІ, становить один рік (ст. 258 ЦКУ).

Відмінність між спростуванням недостовірної інформації та правом на відповідь полягає у тому, що в першому випадку поширена інформація визнається недостовірною, а за здійснення права на відповідь – особа має право на прояснення власної позиції щодо поширеної інформації та обставин порушення особистого немайнового права без визнання її недостовірною. Відповідь дає особа, стосовно якої поширено інформацію, а спростовує недостовірну інформацію особа, яка її розповсюдила.

Фізична або юридична особа, стосовно яких у програмі, теле-радіопередачі поширені відомості, які не відповідають дійсності, мають право на відповідь у програмах і передачах цієї організації (ст. 65 ЗУ «Про телебачення і радіомовлення»).

Примусове вибачення як спосіб судового захисту за поширення недостовірної інформації не передбачено (статтями 16, 277 ЦКУ), отже, суди не мають права зобов'язувати відповідача вибачитися перед позивачем. Так, 10 жовтня 2018 р. КЦС ВС залишив без змін рішення Печерського районного суду м. Києва від 03 листопада 2016 р. та ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 16 лютого 2017 р. у справі, де позивач просив суд ухвалити рішення щодо негайного поновлення порушеного відповідачами його особистого немайнового права й привселюдно вибачитись перед ним на телеканалах. Суд відмовив у задоволенні позову, пояснивши, що примусове вибачення як спосіб судового захисту за поширення недостовірної інформації не передбачено цивільним законодавством [9, с. 36].

Судова практика йде шляхом запобігання поширенню недостовірної інформації в Інтернеті у спосіб зобов'язання відповідача спростувати недостовірну інформацію та видалити її з сайту або вебресурсу. Так, Дарницький районний суд м. Києва у своєму рішенні від 12.06.2019 р. у справі № 753/17600/18 [4, с. 22] про захист честі, гідності та ділової репутації зобов'язав відповідача одночасно спростувати спірну публікацію та видалити інформацію з сайту. Спростування недостовірної інформації, що ганьбить честь та ділову репутацію, обґрунтовано ст. 277 ЦКУ, а потреба видалити її з сайту – ст. 278 ЦКУ.

Зазначена практика набуває поширення. Такі самі підходи застосовано в інших судових рішеннях – Дарницького районного суду м. Києва від 22.05.2020 р. у справі № 591/2885/18 та Центрального міського суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області у справі № 216/2916/19 [4, с. 24]. У разі застосування спростування та видалення недостовірної інформації як заходу правового захисту вважаємо, що суди мають його достатньо аргументувати згідно зі ст. 10 Європейської конвенції на виправдання втручання у право на свободу слова, оскільки це може перешкоджати вільному обігу інформації.

Також зустрічаються рішення судів, що частково задовольняють вимоги – у частині спростування недостовірної інформації відносно позивача: спірна публікація не підлягала видаленню з сайту (рішення

Житомирського районного суду від 30.08.2019 р. у справі № 278/1309/18) з посиланням, що такий спосіб захисту не передбачений цивільним законодавством [7, с. 25].

Вважаємо, що такий спосіб захисту, як видалення спірної інформації з сайту, може застосовуватись судами як спосіб впливу на недобросовісних відповідачів за умов його обґрунтованого доведення, зокрема у справах про видалення персональних даних особи; поширення незаконних відео- та фотозаписів; захисту ділової репутації суб'єктів господарювання. Наведені приклади наочно демонструють необхідність законодавчого врегулювання процедури спростування недостовірної інформації в Інтернеті.

Іноді судові рішення зобов'язують відповідачів разом зі спростуванням недостовірної інформації також розміщувати повний виклад судових рішень, як це мало місце в рішеннях Голосіївського районного суду м. Києва від 22.04.2019 р. у справі № 752/18468/18 і постанові Вінницького апеляційного суду від 15.07.2020 р. у справі № 127/19 [4]. На нашу думку, це, *по-перше*, може порушувати права сторін; *по-друге*, є подвійним спростуванням недостовірної інформації; *по-третьє*, такий спосіб спростування інформації не є пропорційним, оскільки в разі перевищує текст спростовуваної інформації. Також загальнодоступними стають відомості резолютивної частини судового рішення з реєстраційним номером ОКПП позивача та іншими персональними даними, що є конфіденційною інформацією.

ЦКУ містить ще один спосіб захисту порушених прав, передбачений ст. 278 «Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права». Не надто багато, але цією нормою позивачі користуються. Так, Господарський суд м. Києва у справі № 910/6647/18 зобов'язав товариство з обмеженою відповідальністю протягом 10 календарних днів з дня набрання законної сили рішенням суду видалити з вебсайту інформаційні матеріали [5].

Наведена судова практика є доволі цінною не тільки для правозастосування, її необхідно враховувати під час розробки концепції протидії дезінформації та боротьби з поширенням різного роду фейків в Інтернеті. 12 березня 2019 р. до Верховної Ради України надійшов законопроект № 10139 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання розповсюдженню недостовірних відомостей у засобах масової інформації». Ним пропонується доповнити Кримінальний кодекс України ст. 151-1 «Поширення недостовірних відомостей у засобах масової інформації, мережі Інтернет». Ст. 278 ЦКУ, на думку авторів законопроекту, має бути доповнена новою частиною такого змісту: «3. Якщо немайнове особисте право фізичної особи порушене через розповсюдження інформації у мережі Інтернет, суд може заборонити поширення такої інформації шляхом її видалення з відповідного ресурсу мережі Інтернет».

Низку змін народні депутати бажають внести й до Цивільного процесуального кодексу. За їхнім задумом, розгляд справ про захист честі, гідності та ділової репутації будуть проводити у спрощеному

позовному провадженні: не більше ніж 30 днів з дня відкриття провадження у справі, а відзив на позов можна подати не пізніше ніж 7 днів з дня вручення ухвали.

Судова практика у справах про розповсюдження неправдивих чуток активізувалась через поширення в Україні карантину в березні 2020 р. Тоді суспільство зіштовхнулось з великою кількістю неправдивих повідомлень, зокрема й у соціальних мережах, що стало причиною адміністративних протоколів за ст. 173-1 КУпАП (диспозиція статті передбачає поширення неправдивих чуток, які можуть викликати паніку серед населення або порушувати громадський порядок) [12]. Далі ці протоколи передавались до судів і створили неоднозначну практику притягнення до адміністративної відповідальності осіб за неправдиві чутки в Інтернеті. Аналіз судових рішень засвідчив, що проблеми виникали як під час підготовки матеріалів правоохоронними органами, так і під час розгляду їх судами. Так, неналежна підготовка працівниками поліції матеріалів адміністративних справ за ст. 173-1 КУпАП стала причиною закриття провадження у зв'язку з подією або складом адміністративного правопорушення Знам'янським міськрайонним судом Кіровоградської області від 10 квітня 2020 р. та Лубенським міськрайонним судом Полтавської області від 8 квітня 2020 р. [4, с. 8].

До проблем, які виникали під час розгляду справи судами, можна віднести те, що, наприклад, за одне й те саме повідомлення користувачі Інтернету або притягалися до адміністративної відповідальності, або звільнялися. Показовим є випадок поширення користувачами *Facebook* інформації щодо розпилення над Україною на вертольотах дезінфікуючих ліків у березні 2020 р. Так, Дрогобицький міськрайонний суд Львівської області стосовно поширювача інформації визнає його провину доведеною й застосовує згідно зі ст. 173-1 КУпАП штраф у розмірі 170 грн., а Бродівський районний суд Львівської області визнав відсутність у діях поширювача складу адміністративного правопорушення через абсурдність повідомлення, яке не може викликати у людей нестримний страх і паніку [4, с. 9].

Загалом судова практика розгляду справ за ст. 173-1 КУпАП дала можливість виокремити проблеми її правозастосування – неадекватна правова оцінка або неповне встановлення обставин справи судами; нечіткість встановлених мотивів щодо повідомлення, як-от: воно може спричинити порушення громадського порядку або паніку серед населення.

Висновки. Удосконалити відповідальність за поширення недостовірної інформації з урахуванням судової практики можна шляхом: обґрунтованості судових рішень щодо необхідності кожного зі способів правового захисту суб'єктів (спростування недостовірної інформації; видалення її з сайту; розміщення біля спростованої інформації повного судового рішення або застосування декількох з цих способів); чіткого визначення в законодавстві поняття «недостовірна інформація»; у розгляді справ за ст. 173-1 КУпАП, суди мають забезпечити однакову оцінку одних й тих самих обставин справи з метою забезпечення єдності

судової практики у зазначеній категорії справ; ст. 278 ЦКУ доповнити ч. 3: «Якщо немайнове особисте право фізичної особи порушено в мережі Інтернет шляхом розповсюдження інформації щодо неї, то суд може заборонити поширення такої інформації шляхом її видалення з відповідного ресурсу».

Знання базового алгоритму дій у разі поширення недостовірної інформації допоможе ефективніше захистити власні права та відновити репутацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Бачило І. Л., Лопатіна В. Н., Федотова М. А. Інформаційне правопорушення: поняття та зміст. *Інформаційне право*. 2014. № 3. С. 199-218.
3. Кучерявенко В. Юридичний зміст категорії «недостовірна інформація». *Підприємництво, господарство і право*. № 6. 2019. С. 29-31.
4. Бурман О. О., Опришко Л. В. Судова практика у справах про поширення інформації в Інтернеті: тенденції та проблеми правозастосовної практики. Київ: ГО Платформа прав людини. 2020. 49 с.
5. Студенников С. Поширення недостовірної інформації: як захистити свої права в Інтернеті. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/139401-poshirennya-nedostovirnoyi-informatsiyi-yak-zakhistiti-svoyi-prava-v-interneti> (дата звернення: 17.01.2022)
6. Томаров І. Чи відповідає власник сайту за перепост публікації з іншого сайту? *Юридична газета*. № 6. 2019. URL: https://vkr.ua/publication/chi_vidpovidaє_vlasnik_saytu_za_perepost_publicatsii_z_inshogo_saytu (дата звернення: 15.01.2022).
7. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text (дата звернення: 9.01.2022).
8. Закон України про інформацію. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 48. Ст. 650. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 11.03.21).
9. Луспеник Д. Д. Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах про захист гідності, честі та ділової репутації. Київ. 2019. 52 с.
10. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 9.01.2022).
11. Луспеник Д. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів. URL: <http://kdkako.com.ua/dokazuvannya-u-civilnomu-procesi-shcho-novogo-u-cpk-ta-chomu-sud-nadileniy-pravom-vitrebuвання> (дата звернення: 18.01.2022).
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. *ВВР УРСР*. 1984. №51. Ст.1122.

REFERENCES

1. Konstytucija Ukrai'ny [Constitution of Ukraine]. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny (VVR) – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR)*, (1996), 30 [in Ukrainian].
2. Bachylo, I. L., Lopatina, V. N., & Fedotova, M. A. (2014). Informacijne pravoporushennja: ponjattja ta zmist [Information offense: concept and content]. *Informacijne pravo – Information law*, 3, 199–218 [in Ukrainian].

3. Kucherjavenko, V. (2019). Jurydychnyj zmist kategorii' «nedostovirna informacija» [Legal content of the category «inaccurate information»]. *Pidpryjemnyctvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 6, 29-31 [in Ukrainian].
4. Burman, O. O., & Opryshko, L. V. (2020). Sudova praktyka u spravah pro poshyrennja informacii' v Interneti: tendencii' ta problemy pravozastosovnoi' praktyky [Judicial practice in cases of dissemination of information on the Internet: trends and problems of law enforcement practice]. Kyi'v: GO Platforma prav ljudy [in Ukrainian].
5. Studennykov, S. Poshyrennja nedostovirnoi' informacii': jak zahystyty svoi' prava v Interneti [Dissemination of inaccurate information: how to protect your rights online]. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/publication/139401-poshyrennya-nedostovirnoyi-informatsiyi-yak-zakhystiti-svoyi-prava-v-interneti> (data zvernennja: 17.01.2022) [in Ukrainian].
6. Tomarov, I. (2019). Chy vidpovidaje vlasnyk sajtu za perepost publikacii' z inshogo sajtu? [Is the site owner responsible for reposting from another site?] *Jurydychna gazeta – Legal newspaper*, 6. Retrieved from https://vkr.ua/publication/chi_vidpovidae_vlasnik_sajtu_za_perepost_publicatsii_z_inshogo_sajtu (data zvernennja: 15.01.2022) [in Ukrainian].
7. Pro sudovu praktyku u spravah pro zahyst gidnosti ta chesti fizychnoi' osoby, a takozh dilovoi' reputacii' fizychnoi' ta jurydychnoi' osoby: Postanova Plenumu Verhovnogo Sudu Ukrai'ny vid 27.02.2009 № 1 [On judicial practice in cases of protection of dignity and honor of an individual person, as well as business reputation of an individual and legal person: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of 27.02.2009 № 1]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text (data zvernennja: 9.01.2022). [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrai'ny pro informaciju. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny (VVR). 1992. № 48. St. 650. Baza danyh «Zakonodavstvo Ukrai'ny». VR Ukrai'ny [Law of Ukraine on Information. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR). 1992. № 48. Art. 650. Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (data zvernennja: 11.03.21). [in Ukrainian].
9. Luspenyk, D. D. (2019). Ogljad praktyky Kasacijnogo cyvil'nogo sudu u skladi Verhovnogo Sudu u spravah pro zahyst gidnosti, chesti ta dilovoi' reputacii' [Review of the practice of the Civil Court of Cassation in the Supreme Court in cases of protection of dignity, honor and business reputation]. Kyi'v [in Ukrainian].
10. Cyvil'nyj kodeks Ukrai'ny : Zakon Ukrai'ny vid 16 sichnja 2003 r. № 435-IV. Verhovna Rada Ukrai'ny [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 № 435-IV. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (data zvernennja: 9.01.2022). [in Ukrainian].
11. Luspenyk, D. Dokazuvannja u cyvil'nomu procesi: shho novogo u CPK ta chomu sud nadilenyj pravom vytrebuvannja dokaziv [Evidence in civil proceedings: what's news are in the CPC and why the court has the right to demand evidence]. Retrieved from <http://kdkako.com.ua/dokazuvannya-u-civilnomu-procesi-shcho-novogo-u-cpk-ta-chomu-sud-nadileniy-pravom-vitrebuvannya/> (data zvernennja: 18.01.2022). [in Ukrainian].
12. Kodeks Ukrai'ny pro administratyvni pravoporushennja vid 07.12.1984. VVR URSR [Code of Ukraine on Administrative Offenses of December 7, 1984. IVR of USSR]. (1984), 51. Art. 1122 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 28.01.2022.

Прийнято до друку 11.02.2022.

Опубліковано онлайн 24.02.2022.